

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Hanna Wróblewska

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na interpelację nr 1459 Pani Poseł Pauliny Matysiak z 21 lutego 2024 roku w sprawie zabytkowych wież wodnych i innych obiektów kolejowych, uprzejmie proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.

Ad 1.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego nie dysponuje danymi dotyczącymi obiektów zabytkowych wpisanych do Gminnych Ewidencji Zabytków będących w posiadaniu PKP. Zgodnie z art. 22 ust. 4 i 5 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840 z późn. zm., dalej: u.o.z.) to wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków, inne zabytki nieruchomości znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz inne zabytki nieruchomości wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ad 2.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego nie posiada informacji o stanie własności zabytków związanych z kolejnictwem wpisanych do rejestru zabytków w tym wież wodnych będących w posiadaniu PKP S.A. Istnieje możliwość sporządzenia takiej listy, ale bez podania własności.

Ad 3.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego nie posiada informacji o stanie własności obiektów kolejowych wybudowanych przed 1900 rokiem będących w posiadaniu PKP S.A. lub PKP PLK. Istnieje możliwość sporządzenia takiej listy, ale bez podania posiadacza.

Ad 4.

Zadanie 1.1.2., wyznaczone w Krajowym Programie Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026 przyjętym Uchwałą Rady Ministrów z 8 grudnia 2023 r. (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1470), polega na weryfikacji i klasyfikacji zasobu, jego stanu zachowania i waloryzacji zabytków techniki kolejowej i zaplecza kolejowego.

Od 2020 r. przy Departamencie Ochrony Zabytków MKiDN działa zespół roboczy, pracujący nad rozwiązywaniem bieżących problemów związanych z inwestycjami prowadzonymi przez PKP S.A. i PKP PLK przy zabytkowych obiektach infrastruktury kolejowej (zarówno objętych ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków zgodnie z art. 7 pkt 1 u.o.z., jak i ujętych w gminnych ewidencjach zabytków). W skład ww. zespołu wchodzi przedstawiciele PKP PLK, PKP S.A., Ministerstwa Infrastruktury, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz właściwych terytorialnie wojewódzkich konserwatorów zabytków.

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie <http://bip.mkidn.gov.pl> w zakładce ochrona danych osobowych.

Od 2020 r. do 2023 r. departament prowadził działania zmierzające do rozpoznania zasobu zabytków związanych z infrastrukturą kolejową i drogową. W związku z powyższymi ustaleniami zdecydowano w 2023 r., w ramach KPOZ na lata 2023-2026 r., zlecić Narodowemu Instytutowi Konserwacji Zabytków (dalej: NIKZ) prowadzenie weryfikacji i waloryzacji zabytków techniki kolejowej. Prace te jednak nie rozpoczęły się jeszcze z uwagi na weryfikowanie ww. Programu.

Na zlecenie NIKZ dr hab. prof. Instytutu Badawczego Dróg i Mostów pan Janusz Rymsza opracował „Wytyczne wyznaczenia nośności zabytkowych mostów i wiaduktów kolejowych”, mające na celu ułatwienie przygotowania inwestycji prowadzonych przy ww. infrastrukturze kolejowej, tak by odbywały się one bez uszczerbku dla wartości zabytkowych tych obiektów. Obecnie ww. wytyczne są poddawane koniecznej weryfikacji przed przedstawieniem ich Generalnemu Konserwatorowi Zabytków oraz Ministrowi Infrastruktury.

Ad 5-20.

Zgodnie z art. 5 u.o.z. opieka nad zabytkiem spoczywa przede wszystkim na jego właścicielu. Opieka ta polega w szczególności na zapewnieniu warunków: naukowego badania, dokumentowania zabytku, prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczenia dla historii i kultury.

Organy administracji publicznej zgodnie z art. 4 u.o.z. są zobowiązane do sprawowania ochrony nad zabytkami. Ta jednak polega w szczególności na podejmowaniu działań mających na celu: zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

W ramach ww. powinności wojewódzki konserwator zabytków (dalej: WKZ) jest zobowiązany do prowadzenia kontroli przestrzegania przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zgodnie z art. 38 u.o.z. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości na podstawie wyników tej kontroli może wydać właścielowi lub posiadaczowi zabytku zalecenia konserwatorskie zgodnie z art. 40 ust. 1 u.o.z. lub w uzasadnionych przypadkach odstąpić od ich formułowania i nakazać przeprowadzenie, w terminie określonym w tej decyzji, prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku, jeżeli ich wykonanie jest niezbędne ze względu na zagrożenie zniszczeniem lub istotnym uszkodzeniem tego zabytku (art. 49 ust. 1 u.o.z.). WKZ może też wydać inną decyzję nakazującą stosownie do art. 40 ust. 2 u.o.z. Ponadto w przypadku stwierdzenia w trakcie ww. kontroli, że doszło do zniszczenia lub uszkodzenia zabytku WKZ jest zobowiązany do zawiadomienia odpowiednich organów ścigania o możliwości popełnienia przestępstwa wskazanego w art. 108-118 u.o.z.

Prowadzenie prac przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymaga uzyskania pozwolenia właściwego miejscowo WKZ stosownie do art. 36 ust. 1 u.o.z. W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w trybie art. 39 ust. 3 ustawy z 7 lipca 1994 r. prawo budowlane (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 682 ze zm.).

Jednocześnie zaznaczyć trzeba, że zgodnie z art. 15 ustawy z 14 czerwca 1960 r. kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 775; dalej: k.p.a.) organy administracji publicznej są zobowiązane do przestrzegania swojej właściwości instancyjnej. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego jako organ ochrony zabytków wyższego stopnia jest uprawniony jedynie do oceny decyzji WKZ w drodze odwołania od konkretnej decyzji lub w administracyjnym postępowaniu nadzwyczajnym prowadzonym na zasadach opisanych w k.p.a. Nie istnieją też przepisy prawne umożliwiające Ministrowi podejmowanie działań w zastępstwie właściciela zabytku, jak i wojewódzkiego konserwatora zabytków. Tym samym kwestie ewentualnych planów wobec wymienionych w interpelacji obiektów leżą poza kompetencjami Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Organy ochrony zabytków o planach wobec zabytków dowiadują się w momencie wpływu wniosku o wydanie niezbędnego pozwolenia lub uzgodnienia.

Do obiektów wymienionych w interpelacji, które zostały objęte ochroną przez wpis do rejestru zabytków i w związku z tym prace przy nich wymagają uzyskania pozwolenia konserwatorskiego, należą:

- ośmiokątna wieża wodna z Złotorii, woj. dolnośląskie, wpisana pod nr A/3480/492/L z 29.12.1976 r.,
- wieża wodna oraz parowozownia wachlarzowa stacji Pruszcz Bagienica, woj. kujawsko-pomorskie, wpisane pod nr A/1801 decyzją z 1.12.2021 r.,
- wieża wodna na stacji Głowno, woj. łódzkie wpisana pod nr A/413 decyzją z 1.06.2022 r.,
- wieża wodna na stacji Łask, woj. łódzkie, wpisana pod nr A/383 decyzją z 23.05.2019 r.,
- zespół budynków kolei wąskotorowej w Krośniewicach, woj. łódzkie wpisanych pod nr A/264 decyzją z 15.01.2016 r.,
- kolejowa wieża ciśnień na stacji Płońsk, woj. mazowieckie, wpisana pod nr 1183/2012 decyzją z 9.11.2012 r.,
- wieża wodna na stacji Nurzec, woj. podlaskie, wpisana pod nr A-59 decyzją z 27.08.2003 r.,
- wieża wodna na stacji Miechucino, woj. pomorskie, wpisana pod nr 1487 decyzją z 27.10.1994 r. (Minister odmówił skreślenia z rejestru ww. obiektu - decyzja z 10.11.2011 r. znak. DOZ-OAiK-6700/646/08),
- wieża wodna i zabudowa stacji w Dąbrowie Górniczej Ząbkowice, woj. śląskie, wpisane pod nr A/706/2020 decyzją z 1.10.1010 r.,
- wieża wodna na stacji Racibórz, woj. śląskie, wpisana pod nr A/847/2024 decyzją z 14.07.2021 r.,
- budynek dworca na stacji Sosnowiec Maczki, woj. śląskie, wpisany pod nr 807/67 decyzją z 9.12.1967 r.,
- dworzec kolejowy w Stąporkowie, woj. świętokrzyskie, wpisany pod nr A.952 decyzją z 1.02.2023 r.,
- wieża wodna na stacji Lidzbark Warmiński, woj. warmińsko-mazurskie, wpisana pod nr A-1603 decyzją z 7.05.1996 r. (Minister odmówił skreślenia z rejestru zabytków),
- wieża wodna na stacji Zalewo, woj. warmińsko-mazurskie, wpisana pod nr A 3319 decyzją z 11.05.1992 r.,
- wieża wodna przy parowozowni Piła Główna, woj. wielkopolskie, wpisana do rejestru zabytków wraz zespołem zabudowań stacji pod nr 796/Wlkp./A decyzją z 7.07.2010 r.,
- wieża w zespole wodociągów w Złotowie, woj. wielkopolskie, wpisana pod nr A-765 decyzją z 10.10.1995 r. (wieża wodna na stacji kolejowej Złotów nie została objęta wpisem do rejestru zabytków),
- wieża wodna nr 3 na stacji Szczecinek, woj. zachodniopomorskie, wpisana pod nr A-389 decyzją z 15.10.2012 r.,

- wieża wodna oraz gmach dworca w Wałczu wpisane w ramach zespołu zabudowań dworca pod nr A-254 decyzją z 8.03.2006 r.

Z poważaniem

z up. MINISTRA KULTURY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

SEKRETARZ STANU

Bożena Żelazowska